

Силабус курсу:

ІСТОРИЧНИЙ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Ступінь вищої освіти:	Магістр
Спеціальність:	231 "Соціальна робота"
Рік підготовки:	1
Семестр викладання:	Осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	5.0
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

к.е.н., доц. Федорова Олена Вікторівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи

посада

alenasky81@gmail.com	+38-050-959-15-44	Viber за номером телефону	325 ГК аудиторія кафедри ППСР
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Метою лекційних занять за дисципліною є формування у здобувачів вищої освіти фундаментальних соціальних та історичних знань які сприяють розширенню загальнопедагогічного кругозору та надання уяви про найважливіші соціально-педагогічні концепції минулого, аналіз, форми і методи організації соціальної роботи.

Метою самостійної роботи за дисципліною є засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача; поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Результати навчання:

Знання: знати основні поняття дисципліни; основні етапи зародження, становлення та еволюції соціальної роботи від форм благодійництва до професійного виду діяльності; питання з історії розвитку соціальної допомоги та соціальної роботи від античного суспільства до наших днів; диференціацію в діяльності благодійних товариств та професійної соціальної роботи; питання з основних етапів становлення світової теорії соціальної роботи, трьох основних підходів до її вивчення; теоретичні та практичні форми та методи роботи з різними соціальними групами; основи економічної, медичної, реабілітаційної, соціально-побутової психолого-педагогічної допомоги об'єктам соціального захисту.

Вміння: вміти критично аналізувати різні методи та прийоми підготовки соціального працівника; визначати суб'єктів та об'єктів соціальної роботи під час всіх історичних періодів; виявляти закономірності соціального, політичного та економічного розвитку від найдавніших часів і до XXI

століття; теоретично обґрунтовувати необхідність та перспективи використання інноваційних методик у роботі з певними групами клієнтів; здійснювати контроль за якістю спеціалізованого соціально-економічного обслуговування; теоретично обґрунтовувати основні етапи становлення світової соціальної роботи та особливості її зародження та розвитку в Україні; робити вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів у соціальній роботі.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання з дисциплін: Вступ до дисципліни «Соціальна робота», «Соціальна психологія», «Історія України», «Теорія соціальної роботи».

Мета курсу (набуті компетентності)

Мета викладання дисципліни: є вивчення процесу зародження, становлення, основних етапів розвитку, довготривалих факторів системи державної, церковної, громадської й приватної благодійності й соціального піклування з давніших часів розвитку людської цивілізації до початку ХХІ століття.

Вивчення даного навчального курсу призначене для формування, удосконалення та розвитку у здобувача вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу соціальних теорій.

ЗК03. Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні.

ЗК07. Здатність ініціювати, планувати та управляти змінами для вдосконалення існуючих та розроблення нових соціальних систем.

СК03. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

Що забезпечується досягненням наступних програмних результатів навчання:

РН01. Уміння підбирати методи та визначати прийоми викладання теорії і практики соціальної роботи відповідно до мети й організаційної форми діяльності, володіти науковою термінологією в галузі соціальної роботи.

РН03. Уміння організувати і координувати професійну діяльність з врахуванням світових стандартів підготовки фахівців, залучати до використання іноземної мови у професійному спілкуванні та мовленні.

РН04. Уміння використовувати організаційні методи: збору, систематизації, аналізу інформації, визначення цільових завдань, підготовки і прийняття рішень, підбору і розстановки кадрів, виконання завдань, визначення строків.

РН10. Уміння здійснювати експертну оцінку історії соціальної роботи та проектувати систему соціальної допомоги споживачам соціальних послуг.

РН11. Уміння передбачати результати практичної соціальної роботи та розробляти відповідні соціальні проекти і програми.

РН12. Уміння використовувати методи збору первинної інформації, наукові методи її обробки та оформляти результати дослідження.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1	Методологічні й методичні аспекти вивчення історії соціальної роботи	4/4	Цілепокладання як методологічна основа вивчення історії соціальної роботи. Історичний метод. Характер соціально-економічних і суспільно-політичних відносин, сутність підходу до вирішення соціальних проблем, роль держави у соціальному захисті населення як критерії методу порівняння. Системний метод. Предмет і задачі курсу "Історія соціальної роботи". Періодизація історії соціальної роботи за рубежом і в Україні. Особливості феномена допомоги і взаємодопомоги.	Індивідуальні завдання. Практичні вправи.
2	Архаїчний період благодійності. Родоплемінні й суспільні форми допомоги і взаємодопомоги у слов'ян до X століття.	4/2	Особливості архаїчного періоду в історії соціальної роботи. Парадигма соціальної підтримки. Основні форми соціальної допомоги. Благодійні традиції східних слов'ян. Об'єкти соціальної допомоги: чужоземці, полонені, убогі, старці, каліки, родичі. Соціальна взаємодопомога у громаді. Культові форми допомоги й підтримки. Общинно-родові форми допомоги й підтримки. Господарські форми допомоги й підтримки.	Індивідуальні завдання. Практичні вправи.
3	Філантропічний період в історії соціальної роботи	4/2	Елементи соціальної допомоги у античному суспільстві. Поняття блага в етиці та філософії античного суспільства. Благодійність та основні форми допомоги в античному суспільстві. Положення про благодійність і піклування у законах давніх держав Месопотамії, Індії й Китаю. Благодійність і громадське піклування у Давній Греції та Давньому Римі. Римське право про проблеми усиновлення та опікунства.	Індивідуальні завдання. Практичні вправи.
4	Період громадської благодійності в Європі в епоху середньовіччя	2/2	Соціальні процеси Західного світу у період раннього та класичного середньовіччя (V-XV ст.). Статус особи, яка потребує допомоги, в середньовічному суспільстві. Роль церкви у наданні соціальної допомоги. Голод і епідемії середньовічного Заходу. Ставлення середньовічного суспільства до жебраків та убогих.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання.
5	Період князівської й церковно-монастирської підтримки на Русі у X - XIII століттях	2/2	Запровадження християнства на Русі Володимиром Великим і його роль у розвитку благодійності у IX - XV ст. Княжа благодійність. Поява професійного інституту жебрацтва. Юродиві й чаклуни на Русі. Фактори зростання церковної благодійності та основні тенденції її розвитку.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання.
6	Становлення	4/2	Західна Європа у період становлення	Індивідуальні

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	державної системи благодійництва у країнах Європи у XVII- XVIII століттях		буржуазних відносин. Криза громадського піклування у Європі та "полювання на відьом". Зміна статусу особи, яка потребує допомоги. Поява світських інститутів соціальної допомоги. Боротьба з жебрацтвом. Зростання ролі держави в розподілі соціальної допомоги. Створення системи робітних будинків. Благодійні школи.	завдання. Практичні вправи.
7	Період церковно-державної допомоги з XIV до другої половини XVII століття	4/2	Нові тенденції у розвитку благодійності наприкінці XVI - першій половині XVII ст. Форми громадського піклування. Система соціальної опіки Запорізької республіки. Стоглавий собор 1551 року й нові тенденції у розвитку благодійництва. Благодійництво у кінці XVI століття та у XVII столітті. Розгортання державної системи громадської опіки в Російській державі у XVII ст. Сільська громада - велика соціальна сила. Види соціальної допомоги у громаді.	Індивідуальні завдання. Практичні вправи.
8	Основні тенденції у розвитку благодійництва у Західній Європі й США наприкінці XVIII та XIX столітті	4/2	Вік Просвітництва в Європі та його вплив на реформування системи соціальної допомоги. Нове місце лікувальних закладів и проблеми соціальної допомоги. Реформа кримінального права та створення пенітенціарної системи. Буржуазія та пролетаріат у XIX столітті. Виникнення соціального законодавства. Перехід до спеціалізації соціальних установ та працівників, що в них зайняті. Усвідомлення важливості надання допомоги та здійснення контролю без ізоляції особи. Визнання необхідності соціального забезпечення. Причини виникнення теорії соціальної роботи.	Індивідуальні завдання. Практичні вправи.
9	Становлення системи державної опіки на Україні та в Росії у XIX столітті	4/2	Державна та суспільна система соціальної допомоги в Росії та на Україні: стан та основні тенденції. Неефективність централізованої організації соціальної допомоги. Переорієнтація на місцеві установи у справі піклування про осіб, що потребують допомоги. Зростання ролі благодійних товариств у наданні соціальної допомоги в другій половині XIX століття. Створення товариства Червоного хреста. Приватна філантропічна діяльність в Росії та на Україні. Перші дослідження щодо явищ соціальної патології.	Індивідуальні завдання. Практичні вправи.
10	Професійний період соціальної роботи у США й Західній Європі (перша половина XX століття)	4/2	Передумови зародження професії соціального працівника. Різні шляхи становлення професії в Європі та Америці. М.Річмонд. Розробка першої методики. Стан соціальної роботи в період другої світової війни та повоєнний період (1940-1955 рр.). Діяльність соціальних працівників під час війни. Зростання кількості	Індивідуальні завдання. Практичні вправи.

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			соціальних працівників у цей період та загальне визнання їх статусу. Масовий прихід соціальних працівників у приватний сектор. Розгляд соціальної роботи в медико-соціальному ракурсі.	
11	Розвиток та удосконалення соціальної роботи у другій половині ХХ століття	4/4	Використання нових методик у роботі соціальних працівників у 1955 - 1965 рр. Переорієнтація в роботі соціальних працівників під впливом теорій З. Фрейда та К. Роджерса. Популяризація методики "case-work". Зростання важливості соціально-психологічного аспекту в соціальній роботі. Критичний підхід до існуючих методик. Усвідомлення важливості соціальної роботи в общинах (1965- 1974 рр.). Критика методики "case-work". Започаткування роботи соціальних працівників на вулицях, у кварталах, в комунах. Введення в навчальні плани та програми методики соціальної роботи в групах та общинах. Поява перших проектів, їх значення та роль. Удосконалення та спеціалізація прийомів і методів соціальної роботи (1974 - 1990 рр.). Вплив нового міжнаціонального поділу ринку праці на суспільство в цілому та соціальний статус окремого громадянина. Зростання кількості існуючих соціально вразливих верств населення та поява нових клієнтів у соціальних працівників. Критика соціологами роботи соціальних працівників. Інтегрований підхід до кожної проблеми.	Індивідуальні завдання. Практичні вправи.
12	Період державного забезпечення з 1917 року до 1991 року. Період становлення соціальної роботи з початку 90-х років до нашого часу	2/2	Державна система матеріального забезпечення й обслуговування громадян СРСР. Соціальний захист від безробіття. Право громадян на матеріальне забезпечення в старості, у випадку хвороби, повної чи часткової втрати працездатності. Зміни парадигми соціального захисту при переході до ринкових відносин. Система соціального захисту громадян у сучасній Україні. Соціальна робота як професійна діяльність: сутність та поняття	Індивідуальні завдання. Практичні вправи.

Рекомендована література

Основна література:

1. Глазунов С. В. Нариси з історії соціальної роботи: навч. вид. /С. В. Глазунов. – Д. : РВВ ДНУ, 2015. – 116 с.
2. Горілий А. Г. Історія соціальної роботи : навчальний посібник \ А. Г. Горілий. – Тернопіль : Видавництво Астон, 2004. – 174 с.
3. Гупан Н. Актуальні проблеми методології історико-педагогічних досліджень // Рідна школа. – 2013. – № 4–5. – С. 53–56.
4. Історія соціальної роботи : навч.-метод. посіб. для студентів спец. «Соціальна робота» / В. В. Тихолоз ; Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького, Навч.-наук. ін-т пед. освіти, соц. роботи і мистецтва, Каф. соц. роботи і соц. педагогіки. – Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2014. – 407 с.
5. Кубіцький С. О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах : навчальний посібник / С.О. Кубіцький. – К. : ДАКККіМ, 2009. – 298 с.
6. Поліщук В. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи : курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль, 2009. – 256 с.
7. Попович Г. Соціальна робота в Україні і за рубежом / Г. Попович. – Ужгород, 2000. – 343 с.
8. Савицький В. І. Генеза благодійності в Україні (Методологія історії соціальної роботи в Україні) : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. \ Національний технічний ун-т України «Київський політехнічний ін-т». – К. : НТУУ «КПІ», 2007. – 136 с.
9. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи / Анатолій Васильович Фурман, Марія Василівна Підгурська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 174 с.

Інформаційні ресурси.

- Закон України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю" (базовий) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>;
- Закон України "Про соціальні послуги" (базовий)) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>;
- Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>;
- Закон України "Про прожитковий мінімум" від 15 липня № 966- XIV 1999 р. (із змін. і допов., внесеними законами України від 25 березня 2005 р. № 2505-IV, від 16 червня 2005 р. № 2661-IV).
- Закон України "Про мінімальний споживчий бюджет" від 3 липня 1991 р. № 1284-XII (із змін. і допов., внесеними Законом України від 4 жовтня 1994 р. № 191/94-ВР).
- Система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля – <http://moodle.snu.edu.ua/>

Методичне забезпечення

1. Вступ до соціальної роботи: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. / [За ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миновича]. – К.: Академвидав, 2005. – 303с.
2. Карпенко О.Г. Професійне становлення соціального працівника: Навч.-метод. посібник. – К.: ДЦССМ, 2004. – 164с.
3. Короткий довідник нормативних документів з соціальної роботи: Навч.-довід. посібник. – Чернівці: Рута, 2007. – 98с.
4. Кубіцький С.О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах: Навч. посібник. – К.: ДАКККіМ, 2009. – 298с.
5. Соціальна робота: Навч. посібник у 2 ч. / [К.М. Левківський, В.Л. Кулініченко, В.Є. Слушаєнко та ін.]. – К.: НТУУ "КПІ", 2011. – Ч. 1. – 372с.
6. Соціальна робота: Навч. посібник у 2 ч. / [К.М. Левківський, В.Л. Кулініченко, В.Є. Слушаєнко та ін.]. – К.: НТУУ "КПІ", 2011. – Ч. 2. – 384с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Присутність на заняттях та засвоєння лекційного матеріалу за темами	60	20
Присутність на заняттях (у період настановної сесії) та своєчасне виконання самостійних практичних завдань у межах тем	-	30
Індивідуальна робота	20	30
Залік (тест)	20	20
Разом	100	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Дотримання академічної доброчесності за курсом ґрунтується на внутрішньо-університетській системі запобігання та виявлення академічного плагіату. До основних вимог за курсом віднесено - посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаково для всіх здобувачів засобами: – за допомогою програмного забезпечення Unicheck і засобів системи MOODLE; за Internet-джерелами – за допомогою програми Antiplagiarism.net.

Завдання і заняття:

Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача

про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час консультації викладача. Здобувач вищої освіти має право на оскарження результатів оцінювання.

Поведінка в аудиторії:

Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. На аудиторні заняття слухачі мають з'являтися вчасно відповідно до діючого розкладу занять, яке міститься на сайті університету. Під час занять усі його учасники мають дотримуватися вимог техніки безпеки.